

Çağdaş Küresel Dünyada Medeniyet Gelişiminin Anayasal Temeli

Valery ZORKİN*

Çağdaş dünyanın bakış açıları farklı şekillerde görülebilir. Değişik bilimsel alanlardaki analistler onların zıt tahminlerini yayınlarlar: değişen yoğunlukla aynı anda var olan birkaç medeniyetin sürekli çatışma halinde olmasından ötürü evrensel küresel medeniyetin inşa edilmesinden parçalanmasına kadar. Çoğu bilgin şu inançlarında hemfikirlerdir ki milenyum kesişmesinde medeniyet kavrayışı değişmiştir ve bu kavrayışın anahtar ögesinin-coğrafi olanın- “kan-toprak” diye adlandırılanın, aidiyeti bir medeniyete bağlayan “dil ve kültür” prensibi tarafından yeri değiştirilmiştir.

Francis Fukuyama'nın dünya çapında liberal demokrasi zaferi teorisi yanılısamaya dönüşmüştür ve onun yerine sayısız gerilim merkezlerinin ortaya çıkmasını görebiliriz-etnik çatışmalar, uluslararası çıkarların çatışması, güvenlik ve benzeri konulardaki rekabet kadar ya iç ya da uluslararası olanlar.

“Medeniyetlerin buluşması” hakkında konuşurken önce algıları belirlemeliyiz. Bir “Medeniyetler çatışması” teorisi şimdi çok popüler olmuştur. Böylesi çatışmayı haklı gösterme dayanaklarına gelince itirafı ilgili sapmalar kullanılır. Başka deyişle, bu teorinin yandaşları, Hıristiyan (veya başka versiyonlarda Musevi-Hıristiyan) ve Müslüman Medeniyetlerin çarpışmasına atıfta bulunurlar. Radikal amaçlarını uygulamayı arayan farklı güçler için medeniyetlerin çarpışması teorisi farklı etkilere sahip olma olarak görülür. Bir yandan, böylesi çarpışma, küresel yönetime ve küresel Anayasa'ya sahip olan “küresel demokrasi imparatorluğu” oluşumuyla neticelenebilir. Bu gelecek

---

* Rusya Federasyonu Anayasa Mahkemesi Başkanı

küresel dünyanın bir görünüşüdür ki yeniden yapılanma ve gelişme için Avrupa Bankası'nın eski başkanı Jacques Attali'nin yeni kitabı "Une breve histoire de l'avenir" (Gelecek hakkında kısa bir hikâye) içinde 21. yüzyıl ortalarına kadar dünyanın nasıl görünebileceği yer almaktadır. Öte yandan, gelecek şeriat hukukunda kurulmuş ve herhangi demokrasi değerini reddeden "dünya çapında hilafet" olarak görülür. Bu tartışmadaki her iki taraf teorilerini gerekçelendirmek için pek çok tartışma ileri sürerler. Bazısı rakiplerini kadınların ortaçağa ait ayrımcılığı, bireyin ezilmesi, şeriat hukukunun insanlık dışı karakteri için suçlarlar. Düşmanın imajını tanımlamak için "islamofaşizm" terimi bile icat edilmiştir. Karşı taraf Batı toplumunu ahlakî bozulma ve sodomi kültürünün desteklenmesi yüzünden suçlar. Rakipler "Haçlılar" ve "Yahudi entrikacıları" olarak sunulur.

Eğer "medeniyetler çatışmasından" kaçınmaya çabalıyorsak, şunun farkında olmamız gerekir ki çağdaş dünya tüm farklı kültürel, etnik, itirafla ilgili, ekonomik tertipleriyle, küreselleşme süreci sonucunda, tek bir "medeniyetler medeniyeti" olmuştur.

Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğinden bir komisyonun Grup Co-Sponsor'dan, Türk Cumhuriyeti Devlet Bakanı Prof. Mehmet Aydın'ın da katkısıyla hazırlanan "Medeniyetler İttifakı" üzerine Yüksek Kademe Grubunun iyi bililen raporu şunu vurgular ki "her biri insanlığın gelişimine katkıda bulunduğu için kültürler arasında hiç hiyerarşi yoktur. Medeniyetlerin tarihi aslında karşılıklı ödünç alıp verme ve sürekli çaprazlama-fertilizasyonun bir tarihidir."

Dünya, gerçekten birleşmiştir. Bu birleşmiş dünyada "medeniyet savaşı" yoluyla konuları çözmek, bir organizmanın farklı bölümleri arasında savaş çıkarmak gibidir: Örneğin, onun sağ ve sol elleri arasında. Hiçbir zafer böylesine bir savaşta mümkün değildir çünkü o ya organizmanın kendisinin yıkımına ya da küresel bozulmaya sebep olacaktır.

Kulağa çelişkili gelir ancak her iki taraftan olan radikaller modern ulusal devletlerin huzurlu anayasal gelişimini reddederler. Bunun sebebi ne küresel demokrasinin ne de küresel halifeliğin anayasallığın temel prensibini-ulusal bir Devlet egemenliğini-tanımlıyor olmaları olabilir.

Hayat şunu kanıtlar ki bugün anayasal adalet, radikal hareketlerin tüm çeşitlerinin büyümesini kısıtlayan evrensel yasal mekanizma olarak görünür ve bu kısıtlamalar bir yandan Devlet

egemenliği prensibine ve öte yandan ulusal devletlerin yasal sistemlerinin ayrılmaz bir parçasını oluşturan uluslararası girişimleriyle olan uyuma bağlıdır. Bu yaklaşım dünya çapında çağdaş anayasal yargı için yaygındır. Ancak sadece politik kaynakları ve iradeleri bir araya getirerek mümkün olan anayasal prensipleri korumayı sağlamak için çabalarımızı birleştirmeliyiz. Bu prensipler Anayasa Mahkemeleri tarafından farklı şekillerde düzenlenir, fakat aslında aynıdır. Sistemlerimizin ortak ve farklı özelliklerini tartışırken, biz gelişimin küresel yönünü şekillendiriyoruz. Ve ortak yolu kesmek hemen hemen imkânsızdır. Bu küresel süreç sizi yakalar ve kararlı bir şekilde sizi sürükler. Gerçekten başka ülkelerdeki eşlerinden izole olmuş bir mahkeme için faaliyetlerini devam ettirmesi ve bugünün dünyasında gelişmesi imkânsızdır. İzole edilmiş bir mahkeme demir perde arkasında bir devlet gibidir. Anayasal adaletin önemli amaçlarından biri (resmi olarak açıklanmamış olsa da) Anayasa'daki hayatı esas hükümlerimizin -ülkelerimizin insanların- zihinlerinde teneffüs etmektir. Yaşayan Anayasa kanunları ve kanun gelişiminin yönlerini gösteren yasal uygulamayı içermelidir. Anayasal adalet bu uygulamanın özüdür. Böylece sadece Anayasa'nın harfi değil onun gerçekten yerine getirilmesi önemlidir. Ve bunlar sadece Anayasa'da sıralanmış en önemli Devlet kuruluşları değil, fakat aslında nasıl çalıştıklarıdır. Hiçbiri önemli değildir; Anayasa'da çok saygın bir yeri olan haklar ve özgürlükler kataloğu ve sadece onların nasıl garanti edildiği önemlidir. Biz hepimiz biliyoruz ki herhangi bir metin baştaki içeriğine ve anlamına aykırı bir şekilde sunulabilir ve sonuç olarak onun tüm olumlu içeriği harap edilir.

Anayasa Mahkemeleri de, yaşayan Anayasa'nın koruyucuları olarak, bu süreçte yer alır. Anayasal adalet yoluyla tesis edilen kararlar yaşayan Anayasa'yı tamamlar fakat onun yeni bir metnini oluşturmazlar. Metin aynı kalır fakat onun önemini hayatın gerçek ihtiyaçları için sadece onun gelişiminde, onun yapılanmasında anlayabiliriz.

Kuşku konusu yapılmamalıdır ki insanlar Anayasa metnini kabul etmeli ve ona uymalıdır, sonraki (uyum) mükemmel olmasa bile. Yazılı ve birleşmiş Anayasa'lara sahip olmayan Büyük Britanya ve İsrail örneğine atıfta bulunayım fakat kuşkusuz bu ülkeler Anayasal değerlere ve Anayasal temele sahiptirler. Her yıl yeni bir maddenin Anayasa'ya eklendiği ve her yöneticinin kendi metnini benimsediği anlık değişimleri arama "hukukta şizofreni" olarak adlandırılabilir.

Yukarıda söylenen elbette ki Anayasa'da hiçbir değişiklik yapılmamalıdır anlamına gelmez. Her ülke Anayasa'yı değiştirme ihtiyacı hissedebilir ama mümkün olduğu sürece değiştirmemelidir-o değiştirilmemelidir. Mümkün olan son ana kadar Anayasa yorumlanmalıdır. Ama böyle bir yorum siyah beyaz olmamalı fakat önceki bir metnin anlam ve içeriği içinde yapılmalıdır. Buna benzer bir yorum, meydan okuyan bir bilimsel görevdir çünkü çok ayrıntılı iş gerektirir, bir metin ve onun imasıyla, dil ve dilbilim diliyle, hükümlerin yapılanmasını ilgilendiren tüm sorularıyla, yapılanma sınırlarıyla, Mahkemenin takdir yetkisi sınırlarıyla, v.s.

Fakat Mahkemeler tarafından böyle yorumun bir sonucu olarak Anayasal hükümler açıklanır ve daha geniş boyutlar ve hacim kazanır.

Rusya'da eski, iyi bilinen bir söz vardır: "Her şey geçer, hakikat kalır." "Hakikat", "hukuk", "adalet" kelimelerinin Rusça örnekleri aynı kökten gelir. Gerçekten Türkçe'de bildiğim kadarıyla, "adalet" kelimesi "adalet", "dürüstlük", "hakikat" anlamına gelir. Fakat bu adalet ve bu hakikat her defasında yeni bir seviyede keşfedilmelidir. Hayat devam eder ve onun için kanun koyucu tarafından oluşturulmuş bir metin şu anki hayatı engellememelidir.

Yasal bir metnin aslı şunu varsayar ki eninde sonunda o kendi hayatını yaşamaya başlar ve hatta baştaki içerikten ve yazarının iradesinden sapabilir. Kesin bilimlerde bile aynısını görebiliriz: 18. yüzyılın bilimsel bir buluşu insanlık için bir tek şey anlamına geldi ve şimdi onun oldukça farklı bir görüşü var. Anayasa'nın hükümlerini yeni anlamla doldurma sadece harekette, onun özel bir davayı çözümlen ve kanunun anayasallığını değerlendiren yasal bir normun içeriğini açıkladığı Mahkeme tarafından yorumlanması esnasında mümkündür.

Anayasa Mahkemesi anayasal bir hükmün anlamını deşifre eder ve kararında yorumlanmış norm yeni bir hayat bulur. Yaşayan Anayasa'yı, uygulamalarında Anayasa Mahkemeleri tarafından yorumlanmaksızın hayal etmek bugün imkânsızdır.

Anayasa Mahkemeleri'nin ne tür kararları bizim ülkemizin vatandaşları için en önemlidir? Özel hükümlere değil ama daha ziyade uğraşmak zorunda olduğumuz problemleri alanlara atıfta bulunmak daha iyidir. İkisinden sonuncusu arasında ben sosyal haklar sorununa öncelik verirdim.

Sosyal ilişkilerin bir düzenleyicisi olarak Hukuk daha ve daha geniş sosyal boyut kazanır. Biz hepimiz bu sürecin tarihini çok iyi biliyoruz: Sanayileşme ve şehirleşmesiyle, insanların büyük kitlelerinin kırsal kesimden daha ve daha geniş şehir merkezlerine ve fabrikalarına göçüyle, haklarının korunmasının özel araçlarını isteyen yeni sosyal grupların belirmesiyle 20. yüzyıl. Sonuç olarak, sonunda modern yasal sistemler bahsedilmiş olan süreçte insan çıkarlarının etkili koruması için geleneksel hakların ve özgürlüklerin yetersizliğini fark etmişlerdir.

Sosyal haklar, kökenleri itibariyle doğal olduklarından, modern hukuk biliminde sivil ve siyasi haklarla eşit derecede önemli sayılır ve özlerinde hiçbir şey değil ama dayanışma ve adillik prensiplerine dayalı toplumun yasal amaçlarıdır.

Şu dikkat çekicidir ki sosyal haklar sorunu tüm Avrupa ülkeleri için gerçekten çok keskin olmuştur: Sadece Doğu Avrupa'nın için değil ama refah Batı devletleri için de. Ve terör, sınır aşan suç, çevreyle ilgili problemler, nükleer silahların yayılması gibi tehditler ve modern küresel meydan okumaların üzücü bir listesinde, sosyal haklar sorunu hemen hemen belli başlı olandır. Onu anlamamanın etkilerinden biri şudur ki bugün dünya çapında birincil ilgi sosyal haklara odaklanmıştır. Ve bu çok önem kazanmış olan sosyal korumanın önleyici fonksiyonudur. Bu süreçler sadece kesin olarak şekillendirilmiş bir sosyal sorumluluk modellenmiş devletlerde, esasen İskandinav ülkelere has olarak, değil, aynı zamanda A.B.D, Kanada ve Avustralya gibi liberal devlet modellerinde de bulunur.

Bazı Avrupalı meslektaşların şunu dediklerini hatırlıyorum "Sosyal haklara çok fazla dikkat etmek toplumda boş gezen insanların sayısını arttırır." Şimdi bu şüphelerin çoğu şunun farkına varmışlardır ki demokrasinin kendisi sosyal hakların çözümüne bağlıdır-Rusya'da olduğu kadar bütünüyle Avrupa'da da.

İlkel insanların demokrasiye ihtiyaçları yoktur!

Sosyal hakların önemini anlama geleneksel-liberal-hakların ve özgürlüklerin değerlerinin düşmesi anlamına gelmez. Onları yerine getirmeden hukukun egemenliğine dayalı sosyal durum imkânsızdır; bu durumda sosyal haklar vatandaşlara yukarıdan bahsedilemez ve onların listesi bir hükümdarın iradesine bağlı değildir. Sosyal, hukukun egemenliğine dayalı bir devlette sosyal haklar kanun tarafından madde madde belirtilir ve sivil toplum ve uluslararası kanun standartlarının ihtiyaçlarına uygun olarak Devlet tarafından

temin edilir. Bu, beyan edilen amaçlarda ve özelliklerde olduğu kadar bu amacı başarmayı sağlamadaki tüm araçlarda sosyal devlet modeline çok yakın olmasına rağmen, Sovyet Rusya'da ilan edilen sosyalist durumda niçin sosyal hakların hiçbir şey, yalnızca yukarıdan bir armağan olduğunun sebeplerinden biridir. Totaliter rejim nedenden sonuca demokratik olmayan yasal düzeni, gerekli prensipleri ve hukukun egemenliğinin özelliklerini (kanunun önceliği, kuvvetlerin ayrılması ve sivil toplumun varlığı gibi) hiçe sayarak ima eder. Ne var ki, sosyal hakları toplumun ihtiyaçlarına ve hukukun temel prensiplerine uygun olarak temin etmek için bu özellikler vatandaşlarına karşı Devlet'in sorumluluğu için gerekli önkoşullardır.

Rusya Anayasası, nezih bir hayat ve bireyin özgür gelişimi için koşulların oluşumundan, aile, annelik ve çocukluk için devlet desteğinden, uluslararası sosyal standartların önceliğinden, vb. oluşan vatandaşların sosyal korunması için olan temeli saygın bir yere koyar. Devlet, aşırı devlet desteğini bırakma gibi, gerçekten ihtiyacı olanlara sosyal desteği sağlayarak, mevcut yollara uygun olarak vatandaşların sosyal ihtiyaçlarını en az düzeyde bulundurarak, sosyal alanda ana akımlar da belirlemiştir. Ama hepimiz şunu anlıyoruz ki "nezih hayat" ve "bireyin özgür gelişimi" için bu gerçek koşulları yaratmak sadece onu beyan etmekten çok daha zordur. Bugün Rus vatandaşların yaklaşık dörtte biri -çoğunun sürekli bir işi olmasına rağmen- yoksulluk sınırının altındaki gelirlerle geçinirler. Bu durumda yoksullukla mücadele, esas olmasa da, Devlet'in ya da toplumun en önemli görevlerinden biridir.

Anayasal normlara göre Rus Federasyonu politikaları nezih hayatı ve bireyin serbest gelişimini sağlayan koşulların yaratılmasına hedeflenen bir sosyal devlet olarak ilan edildiği halde, bugünün Rusya'sındaki bu amacın "anayasal ideal"den başka bir şey olmadığı bir sır değildir. En son bilimsel araştırmaya uygun olarak, Rusya bugünlerde 20. yüzyılın ilk yarısının resmi sosyal durumuna yakındır. Sosyal araçların böyle az gelişmişliğinin nedenlerinden biri, gelişen ülkeler arasında önemli/ anahtar makro ekonomik göstergelerle dünyada Rusya'nın konumunda olduğu kadar Sovyet politik ve sosyal sistemin mirasında, Devlet faaliyetlerinin ekonomik, sosyal ve başka hedeflerinin dengesizliğinde yatar. Ayrıca, şu ana dek Rusya'da Devlet'in sosyal sorumluluğunun modeli kesin olarak seçilmiş değildir.

Onu seçmede sosyal amaçları, nüfusun bir kısmının halen "Sovyet zamanlarını" hatırladığı ve o dönemde mevcut çok daha fazla

sosyal yararlarının olduğuna inandığı Rusya'nın tarihî deneyimini dikkate almak zorundayız. Bu sebeptendir ki sosyal alanlarda Devlet'in paternalist fonksiyonlardan tüm kurtulma girişimleri vatandaşlar tarafından sosyal hakların gerçekleşmesindeki inkâr olarak görülür. Ve böylelikle Devlet'in çıkarları ve farklı sosyal gruplarınkiler arasında, bireyin serbest gelişimi ve Devlet'in desteği için haklar arasında uzlaşmaya gitmek zorundayız.

Küresel bağlamda bu sorunun çözümüne gösterilmesi gereken ilgi aşağıdaki rakamlarla örneklendirilebilir.

Jacques Attali, sözü geçen kitabında, 2035 yılına kadar günlük 2.5\$ dan az bir miktarda yaşayan insan sayısının 2006 yılında 2.5 milyar yerine 3.5 milyara yükseleceğini belirten tahmini verir. Attali'nin görüşüne göre, bu grup insanlar sadece hayatta kalma amacıyla gezegende düzensiz bir şekilde göç edecekler ve bir "aşırı göçebe" sınıfı oluşturacaklar ve muhtemelen korsan ekonomide olduğu kadar farklı kargaşalar esnasında denge bozucu bir faktör olarak bazı güçler tarafından kullanılacaklardır.

Herhangi bir kötümser tahmin oldukça olumlu amaçlarla yapılır: Onun gerçek olmasına izin vermemek. Kanımca, dünyada sosyal boşlukları daraltmak dünya çapında Anayasal yargının ortak bir hedefi olmalıdır.

Sosyal alanda kanunların anayasallığını değerlendirirken, Rus Anayasa Mahkemesi sosyal korumanın yasama önlemleri aracılığıyla Devlet'in sosyal desteği gerçekleştirme ihtiyacının, yasal düzenlemenin makul istikrar ve keyfi değişikliklerin sosyal alanı yöneten etkili bir normlar sistemine sokulmasının kabul edilmeme ihtiyacının altını çizmiştir.

Mahkeme tarafından incelenen toplam müracaat sayısının yaklaşık üçte biri bu konuyla ilgili olmuştur. Tüm durumlar oldukça farklı olmalarına rağmen, hep birlikte, verilen kararların mantıklı bir sistemini oluştururlar. Bu davaları (durumları) kararlaştırırken, Rus Anayasa Mahkemesi, sonuncusunun kanun tarafından şart koşulan sosyal garantilerin var olan seviyesini düşürmemesi gerektiğini varsayarak, Devlet'in sosyal sorumluluğu prensibini izlemiştir. Anayasa Mahkemesi kararları farklı grup insanları ilgilendirmiştir: Chernobyl kurbanlarını, Kuzey bölge sakinlerini, okul öğretmenlerini ve pek çok diğerlerini. Bu kararları vererek, Anayasa Mahkemesi, Anayasa'ya aykırı hükümlere zaten şart koşulmuş tazminatları ve

hakları feshetmelerine izin verdiğini ilan edince, tüm grup insanların haklarını korumuştur.

Kişisel görüşüme göre, Anayasa Mahkemesi tarafından verilen bu kararlar sadece belirli bireylerin haklarını değil aynı zamanda, daha önemlisi, Devlet'e olan güvenlerini korumada başarılı olmuşlardır.

Kültürlerin karşılıklı dayanışması ve birbirine bağlılığı, pek çok ülkede kabul edilmiş ve tanınmış olan Anayasal değerlerin benzerliğiyle ve milletlerine, kültürlerine ve dinlerine bakmaksızın pek çok insan için anlaşılır olan uluslararası hukukun ortak değerlerinin yansımalarıyla neticelenir. Bu değerler aşağıdakileri içerir: Egemen devletlerin eşitliği; güç kullanımının ya da böylesi kullanımın tehdidinin kabul edilmezliği; iç politikaya karışmama; insan haklarına, uluslararası işbirliğine, vs saygı. Uluslararası bir seviyede bu Anayasal değerlerin yerine getirilmesi güç prensibine dayalı tek kutuplu dünya yerine uluslararası ilişkilerde istikrar ve düzen temin etmeye yardım eder.

Medeniyetler çatışmasını inkâr da etsek, Batı ve Doğu zihniyeti, hayat tarzı ve yasal sistemleri arasındaki çelişkileri ya da kalan farkları inkâr etmek zordur. Tarihe göre, demokrasi değerleri Batı-Avrupa medeniyetinin bir ürünü olmuştur; diğer durumlar için – kültürel, sosyal, ekonomik-bu modeli adapte etme girişimleri sıkça onun farklı kültürel, dinsel, toplumsal geleneklerde evrimleşmiş insanların zihniyetiyle olan uyumsuzluğuyla neticelenir. Kültürel çevrenin yabancı resmi kuruluşların tanıtımına olan direnci ortak/yaygın bir tepkidir ve Avrupa Birliği gibi böyle başarılı bir bütünleşme bile tamamen ondan kaçınmış değildir. Sırasında, bu karşı hareket (dava) ters etkiye sebep olur, yani evrensel hak ve özgürlükler kataloğunu belli bir tür medeniyet belirleyen farklı bölgelerin farklılıklarına adapte etme. Batı medeniyetinden farklı olarak, önemli kuruluşların din, gelenekler ve âdetler olduğu sistemlerde, hukuk sosyal ilişkilerin düzenlenmesinde önemli bir rol oynamaz. (Bu özellikle sözde Doğu tipindeki ülkeleri ilgilendirir) Örneğin, Batı demokrasi kavramının esas varsayımlarından biri bireysel hakların önceliğidir, ama bu kavram pek çok Asya devletinde paylaşılmaz. Belli bir yere kadar, bu Rusya için de doğrudur çünkü Devletin ülkemizde sosyal hayatın pek çok diğer alanlarında olduğu kadar ekonomideki rolü tüm Rusya tarihi boyunca geleneksel olarak baskın

olmuştur ki bu da insanların temel Batı-Avrupa yasal kuruluşlarına olan kayıtsızlığına sebep olmuştur.

Objektif ve kaçınılmaz olan küreselleşme süreçleri, pek çok politikacının ve sosyoloğun daha önceleri tahmin ettikleri gibi, ne var ki Batı değerler sistemine dayalı evrensel dünya çapında bir kültürün oluşmasına yol açmamışlardır. Ayrıca, dünyanın Batı dışındaki bölgelerinde bu değerler yanlış anlaşılmaktadır. Örneğin, anketler göstermektedir ki Rusların %70'inden fazlası kendilerini Avrupalı olarak görmemektedirler. Fakat aslında inkâr ettikleri Avrupa kültürünün ne olduğunun, onun hangi değerlere bağlı olduğunun ve bu değerlerden hangilerinin çoktan Rus politik ve yasal sisteminin içinde olduğunun farkında olduklarından eminler mi? Ben bundan şüphe duymaktayım.

Samuel Hantington'un yazmış olduğu gibi, Batı kültürünün temeli Magna McDonalds değil Magna Carta'dır ama maalesef Batı kültürünün yerkürenin Batılı olmayan bölgelerine tanıtımı esnasında, kültürel temelin yoldan çıkmasını gözlemleyebiliriz ve sonuç olarak, Batılı olmayan ülkelerin nüfuslarının temel demokratik prensipleri bile tanımamasıyla birlikte, yanlış anlaşılabilir değerlerin tüm sisteminin reddi meydana gelir. Bugün pek çok ülkede gördüğümüz bu kötüleşme son zamanlarda "yeni demokrasiler" olarak adlandırılmaktadır.

Rusya farklı kültürlerle ve kabullere ait olan bir milletler ülkesini birleştiren çokuluslu bir devlettir ve bizim ülkemizde Doğu ve Batı kelimenin sadece coğrafi anlamında buluşmaz. Rus Anayasa'sının şu sözlerle başlaması basit bir tesadüf değildir: "Biz, Rus Federasyonunun çokuluslu halkı, toprağımızda ortak bir kaderle birleşmiş olarak..." Rusya'da biz kültürlerin, zihniyetlerin ve hayat tarzlarının karşılıklı etkilerinin ve karşılıklı dayanışmalarının neler olduklarını tamamen bilmekteyiz; bizim ülkemiz böyle çokuluslu ve çok kültürlü devlet olmanın muazzam bir deneyimini kazanmış bulunmaktadır. Rus Anayasa'sının önemli avantajlarından birisi şudur ki bu Anayasa "temel insan hakları ve özgürlükleri vazgeçilmezdir ve doğuştan herkese aittir" gerçeğini şart koşarak ilk kez insan haklarının doğal karakterini tanımlamıştır. Rusya da insan haklarının ve özgürlüklerinin genel olarak tanınmış standartlarına alışmanın sancılı sürecinden geçiyor.

Pek çok bilgin ve politikacı bugün çağdaş dünyada değer sisteminin ana kavramı olarak insan haklarını koruma teorisinin ütopyası hakkında konuşmaktadırlar. Kısmen bu bakış açısı,

çoğunlukla Batı ülkeleri için modern uluslararası hukukun temeli olan bu değer sisteminin yönlendirmesine bağlıdır. Kültürlerinin diğer öğeleri bir yana, ikinci grup (politikacılar) Hıristiyanlığın değerlerini benimsemişlerdir ve tarihin çok uzun bir süresi boyunca Roma Hukukunun güçlü etkisi altında olmuşlardır. Böylece, tecrübenin gösterdiği gibi, önceden hazırlanmamış toprakta Anayasal değerlerin mekanik olarak iletilmesi, sık sık bu değerlerin bozulmasıyla, demokrasi kuruluşlarının çarpıtılmış imajıyla, yasal hiççilikle ve de netice olarak insanların bu kuruluşlara karşı hayal kırıklıklarıyla ve hatta ulusal bir sistemle retleriyle sonuçlanır.

Çağdaş dünyanın insan haklarını evrensel bir kategori yapma sürecini ve onların dünya çapında yerine getirilmesini engelleyen farklı faktörleri vardır. Bir Avrupalının bilincinde Devlet organizasyonunun ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmiş olan insan haklarının evrensel kataloğu, Avrupalı düşünürlerin politik ve hukuk ilminin en iyi fikirlerini içine çekmiştir ama diğer ülkeler bu hakları ve özgürlükleri Anayasa'larında saygın bir yere koymuş ve kendi hükümlerini kapsayan uluslararası belgeler imzalamış olsalar bile, bu ülkeler ve insanları için onlara intibak etmek zordur. İnsan haklarının açık fikirleri, insan haklarının edebiyatta "sözde insan hakları" olarak adlandırıldığı ne Devrim öncesi Rusya'da ne de Sovyet Birliği'nde tam önlemlerle tanınmamıştı. Ve bugünün Rusya'sında, Avrupa medeniyetine yakınlığına rağmen, insan hakları kültürüne bağlılık süreci zor ve uzundur. İnsan hakları ihlallerinin ve suiistimallerinin çoğuna yozlaşma, organize suç, işsizlik dâhil olmak üzere sosyal ve ekonomik problemler neden olmaktadır ve tüm bu olumsuz olaylar yeni bir Rusya'nın, günümüz gerçeğinin ürünü olmuştur bile. Fakat temel sorun, insan haklarını koruma çarelerinin etkisizliği ve eksikliği, böylesi ihlaller için gerçek sorumluluk tedbirlerinin eksikliği olarak kalmaktadır.

Bununla ilgili olarak ortaya çıkan bir sorun, evrensel fikirleri ve değerleri yayma sınırları ve yollarıyla ilgilidir ya da başka deyişle, bu fikirleri ve değerleri herhangi bir şekilde zorla yerine getirmenin kabul edilebilir olup olmadığıdır. Güçlü milletler yoluyla gücü kullanmak için hiçbir rıza gösterilmez ise hukuk ve etik bakışı açısından farklı insanlara ya da ülkelere bazı fikirleri, hayat tarzlarını, onlara yabancı olan inançları dayatmak için gerekçeli girişimler olur mu? Güçsüzün yararıyla bunun gibi uygulamayı haklı göstermek mümkün müdür?

Ben eminim ki bu uygulama kabul edilebilir değildir ve dahası, çoktan kendini tehlikeye atmıştır. Hukuki kuruluşlar dâhil olmak üzere, son on yıllık dönemlerde gözlemlemiş olduğumuz farklı kültürel ve ulusal varlıklarda yabancı değerleri yerine getirirken güç kullanımı karşı hareket (dava) ile normalde izlenir ve tek kutuplu dünyanın sayısız gerilim koltuklarıyla yerinin değiştirilmesiyle sonuçlanır. İkinci grup uluslararası toplum tarafından etkili kontrole tabi değildir ve “güçlü milletlerin” tekeline dirence, yani yüzleşmeye, yıkıma ve savaşa hedeflendirilmişlerdir.

Demokratik fikirleri ve değerleri Rusya'nın gelişiminin standart prensipleri yapmak için görevimiz demokrasi mirası için temel olarak sosyal bilinci ve sosyal güçleri birleştirmektir.

Hem Avrupa hem de Asya bölgelerinde Rusya'nın coğrafi konumu, çokuluslu nüfusu, birbirine bağlılığı ve aynı zamanda kültürlerin, dinlerin ve geleneklerin farklılıkları, Rus toplumu tarafından genel olarak tanınmış değerlerin benimsenmesini çok karmaşık hale getirir.

Bu koşullarda hukukun üstünlüğü prensibine gerçek bağlılık süreci uzun ve sancılıdır çünkü sosyal çevrenin bir ögesi olarak insan hakları kültürünün gelişmek ve olgunlaşmak için yeterli süreye gereksinimi vardır.

Anayasa Mahkemesi'ni bazen verimsiz ve çorak olmasına rağmen kendi toprağında Anayasal prensipler geliştiren bir bahçıvanla kıyaslayacağım.

Demokratik değerlerin evrensel bir kanununu oluşturma girişimleriyle küresel medeniyetin çeşitliliği, diğer milletler tarafından farklı değer ve standartların benimsenmesine hedeflenen kültürlerin derece derece ve doğal etkileşimini ve onların yeni taraftarların dinine, ahlakına ve geleneklerine adaptasyonunu gerektirir.

Millet hegemonları tarafından bu süreci hızlandırmak için güç kullanma girişimleri zıt etkilere neden olur.

Çelişki şudur ki zihniyetlerde ve kültürlerde var olan farkların ve hatta zıtlıkların da olumlu sonuçları olabilir: Farkın tanınması, ortak özellikler bulma ve birbirine daha hoşgörülü olma arzusuyla izlenir. Bu fikir sadece Batı demokrasilerine has değildir; tüm eski dinler, hepsinden önce. Doğulu olanlar, onu açıkça söylerler. Dünyanın Batı kısmının Doğu'dan daha çok öğrenmesi gerekir.

Bu sadece ortak özelliklerin tanınması ve gerçekten evrensel insan değerlerinin iyi sonuç vermesine ve daha fazla evrimleşme için tüm uluslararası hukuk sistemine güçlü dürtüyü vermesine izin verecek olan diğer millet ve kültürlerin özel gelişme yollarının kabulüdür.